

Tehillim- Psalms for the Ages - Chapter 39 (Part 3)

WIT 6/10/15

Rabbi Shmuel Silber - rabbisilber@suburbanorthodox.org

www.rabbisilber.com

1. תהילים פרק לט

א לְמַנְצֵחַ לְיְדִיתוֹן [לְיְדִיתוֹן] מְזֻמֹּר לְדָוִד: ב אֲמַרְתִּי אֲשֶׁמְרָה דְרָכַי מִחֲטָא בְלִשׁוֹנִי אֲשֶׁמְרָה לִפִּי מִחֲסוֹם
בְּעֵד רִשְׁעִי לִנְגִדִי: ג נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מְטוֹב וְכֹאֲבִי נֶעֱכַר: ד חֶסֶד לִבִּי | בִּקְרָפִי בְּהִגִּי תִכְעַר-אֲשֶׁר
דִּפְרַתִּי בְלִשׁוֹנִי: ה הוֹדִיעֵנִי יְהוָה | קֶצֶי וּמִדַּת יָמֵי מִה־הִיא אֲדַעַה מִה־חֲדָל אֲנִי:

1. For the conductor, to Jeduthun, a song of David. 2. I said, "I will guard my ways from sinning with my tongue; I will guard my mouth [as with] a muzzle while the wicked man is still before me. 3. I made myself dumb in silence; I was silent from good although my pain was intense. 4. My heart is hot within me; in my thoughts fire burns; I spoke with my tongue, 5. O Lord, let me know my end, and the measure of my days, what it is; I would know when I will cease.

2. רד"ק תהילים פרק לט פסוק ג

(ג) נאלמתי דומיה, נאלמתי בשתיקה. כלומר, כל כך אני שותק כאילו אני אילם. החשיתי מטוב, אפילו מדבר טוב החשיתי. וכאבי נעכר, אף על פי שכאבי נעכר ונשחת אני חוסם את פי מלדבר אפילו הטוב, כדי שלא יודמן לפי הרע מתוך צערי. ויש לפרש: החשיתי מדבר טוב כי לא יבוא לי טוב שאדבר עליו. או פירוש החשיתי: על מחשבות הלב, כי אין לי עוד תקוה בטוב, והחשיתי והחרשתי ממנו. ובאמרו: נעכר, על הבשר – מקום הכאב – אומר ולא על הכאב עצמו:

3. אלשיך על תהילים פרק לט פסוק א

... בראות רשע וטוב לו ...

4. רד"ק תהילים פרק לט פסוק ה

(ה) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא, כמו שאמר איוב (ו, יא): ומה קצי כי אאריך, אם קצי ארוך כפי שנות האדם אסכול עד שתפאני ואהיה אחר כך בריא, אבל אם מעט הם ימי אשאל ממך שאמות מהחולי מהרה, כי לא אוכל לסבול הצער הגדול מבלי תקוה אחריו בעולם הזה. אדעה מה חדל אני. חדל תואר, והשם (ישעיה לח, יא): עם יושבי חֲדָל, שפירושו, זמן עולם הזה לאדם, ופירושו: כמה יהיה זמני בעולם הזה:

5. אלשיך על תהילים פרק לט פסוק ה

(ה) הודיעני ה' קצי. שהוא כי כל אדם יש לו קץ ותכלית, אשר להשתלם בו הביאו יתברך אל העולם. ומי ומי יספיקו לו מדת ימיו למלאות התכלית הצריך לו, כי אילו ידע איש מה שצריך להשתלם, לא היה מטפל בדברים אחרים. וזה יאמר, הנה לא אוכל לבלתי דבר על זולתי כענין רשע וטוב לו, אך הודיעני ה' קצי הוא תכליתי שבאתי להשלים, ומדת ימי מה היא, כי על ידי כן אדעה מה חדל אני שחולתי עד כה מלהשלים, ובזה לא אשית לבי להרהר ולדבר על זולתי, כי אהיה עסוק על הנוגע לי:

6. מלבי"ם תהילים פרק לט פסוק ה

(ה) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא, הן האדם ימצא את עצמו שהוא תושב בשני עולמות נפרדים,

יבחיץ בעצמו שני שרשים הפוכים זה מזה, כי עת יביט למטה אל הגויה וכחותיה, ימצא כי הוא מתושבי העולם הזה השפל החמרי, מוטבע על חקים טבעים מוגבלים ככל צאצאי העולם החמרי, ועת יפנה למעלה אל החלק הנכבד הנמצא בו שהיא הנפש וכחותיה, יראה שהוא כא' מבני אלהים חפשי פועל כפי הבחירה וכל כחותיה בלתי מוגבלים רק מתפשטים לאין תכלית, עד שיסתפק בעצמו מאיזה עולם הוא, כי שני השרשים אשר בקרבו הם במלחמה תמידית זה עם זה, וחקי הטבע מתנגדים אל חקי הבחירה, וז"ש שאבקש שתודיעני ואדעה מהות שני השרשים האלה, א' קצי, הוא השורש הרוחני שהוא קץ האדם, ב' מדת ימי, הם החיים הזמנים אשר יש להם מדה וקצב, מה הוא, מה מהותם, למען אדעה מה חדל אני מאיזה עולם וחדל אני, אם מחלד השפל אם מחלד העליון

7. מסכת אבות פרק ד

כ אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר מחוק.

Elisha ben Avuyah says: One who studies (Torah) while he is still a child, to what can be likened? - to ink written on fresh (clean) paper. And one who studies (Torah) as an old man, to what can he be likened? - to ink written on smudged paper.

8. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד ב

תנו רבנן: ארבעה נכנסו לפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא ... בן עזאי הציץ ומת ... בן זומא הציץ ונפגע ... אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום.

Our Rabbis taught: Four men entered the 'Garden', namely, Ben 'Azzai and Ben Zoma, Aher, and R. Akiba ... Ben 'Azzai cast a look and died ... Ben Zoma looked and became demented ... Aher mutilated the shoots. R. Akiba departed unhurt.

9. רש"י מסכת חגיגה דף יד עמוד ז

נכנסו לפרדס - עלו לרקיע על ידי שם.

10. תוספות מסכת חגיגה דף יד עמוד ב

נכנסו לפרדס - כגון על ידי שם ולא עלו למעלה ממש אלא היה נראה להם כמו שעלו וכן פי' בערוך.

11. רש"י מסכת חגיגה דף טו עמוד א

אחר קילץ בנטיעות - קלקל ועיוות כשנכנס לפרדס ומקלץ בנטיעות ...

12. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

אחר קיצץ בנטיעות ... הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתנהי בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק אשכח זונה, תבעה. אמרה ליה: ולא אלישע בן אבויה את? - עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה. אמרה: אחר הוא.

Thereupon] he said: Since I have been driven forth from yonder world, let me go forth and enjoy this world. So Aher went forth into evil courses. He went forth, found a harlot and demanded her. She said to him: Art thou not Elisha b. Abuyah? [But] when he tore a radish out of its bed on the Sabbath and gave it to her, she said: It is another [Aher].

13. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א

... אלישע בן אבויה קצץ בנטיעות, כיצד קצץ בנטיעות, בשעה שהיה נכנס לבתי כנסיות ומדרשות ורואה תינוקות שמצליחין בתורה היה אומר עליהון מיליא ומסתתמין ...

14. רות רבה (וילנא) פרשה ו סימן ד

אמרו פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד שעלה לראש הדקל ונטל האם על הבנים וירד בשלום, במוצאי שבת ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל הבנים ושלח את האם וירד והכישו נחש ומת, אמר כתיב (דברים כ"ב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים, היכן טובו של זה והיכן אריכות ימים של זה, ולא ידע שדרשה ר' עקיבא בצבורא למען ייטב לך בעולם שכולו טוב, והארכת ימים לעולם שכולו ארוך, ויש אומרים על ידי שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב, אמר אם הלשון שיגע בתורה כל ימיו כך, לשון שאינו יודע ואינו יגע בתורה עאכ"ו, אמר אם כן לא מתן שכר לצדיקים ולא תחיית המתים

15. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה: מאי דכתיב +איוב כ"ח+ לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז – אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. – אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: מה כלי זהב וכלי זכוכית, אף על פי שנשברו יש להם תקנה – אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח יש לו תקנה. – אמר לו: אף אתה חזור בך! – אמר לו: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: שובו בנים שובבים – חוץ מאחר.

After his apostasy, Aher asked R. Meir: What is the meaning of the verse: Gold and glass cannot equal it; neither shall the exchange thereof be vessels of fine gold? He answered: These are the words of the Torah, which are hard to acquire like vessels of fine gold, but are easily destroyed like vessels of glass. Said [Aher] to him: R. Akiba, thy master, did not explain thus, but [as follows]: Just as vessels of gold and vessels of glass, though they be broken, have a remedy, even so a scholar, though he has sinned, has a remedy. [Thereupon, R. Meir] said to him: Then, thou, too, repent! He replied: I have already heard from behind the Veil: Return ye backsliding children — except Aher.

16. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו. אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר ליה: אף אתה חזור בך. – אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים – חוץ מאחר.

Our Rabbis taught: Once Aher was riding on a horse on the Sabbath, and R. Meir was walking behind him to learn Torah at his mouth. Said [Aher] to him: Meir, turn back, for I have already measured by the paces of my horse that thus far extends the Sabbath limit. He replied: Thou, too, go back! [Aher] answered: Have I not already told thee that I have already heard from behind the Veil: 'Return ye backsliding children' — except Aher.

17. מדרש משלי (בובר) פרשה ו

... אמרתי לו כבר יש לי תשובה אחרת שהיא גדולה ממנה, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך (הושע יד ב), אפילו כפרת בעיקר, מה אם מי שכופר בעיקר, הקב"ה מקבלו בתשובה, אף זה הקב"ה מקבלו בתשובה, נענה ר' מאיר תלמידו, א"ל רבי לא ישמעו אזניך מה שאתה מדבר,

אם אלו הקב"ה מקבלך בתשובה, על אחת כמה וכמה אתה, שיש בך כל התורה כולה, ולמה אין אתה עושה תשובה?!

18. מהרש"א חידושי אגרות מסכת חגיגה דף טו עמוד א

יצתה בת קול ואמר שובו בנים שובבים חוץ מאחר כו'. וכה"ג אמר לקמן שמעתי מאחורי הפרגוד כו' ול' הירושל' פ"א הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רוכב על סוס ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי כ"ק יוצאת מבק"ק ואומרת שובו בנים חוץ מאחר שידע כחי ומרד בי ע"כ ומיהו הוא לא היה לו להשגיח בכך וכמ"ש לו ר"מ בחליו תשב אנוש עד דכא ואמרינן אין לך דבר שעומד בפני התשובה:

19. על התשובה דף 161

וכשם שאדם חס ויודע כי נשאר לו לפחות עוד שביל אחד לעבור בו, כך הוא חייב להאמין כי כמעמקיהלב, לבו שלו, עוד נשארה בין ערימות חרמץ גחלת לוחשת אחת, ניצוץ אחד עומס ומניצוץ בודד זה עוד אפשר לשלחב לחבת חדשה.

היא מרגישה רחוקה, אבודה — "עמקים בענותינו". היא מרגישה כחרגש שחרגש אלישע בן אבויה כשרבי מאיר רץ אחריו וקרא לו "חזור בך" (בבלי חגיגה טו, א). אלישע ידע שקול התשובה קיים. הוא שמע את חקריאח "שובו בנים שובבים", אבל ריחוקו גרם לו ששמע בנוסף לכך גם את סיוט חקריאח "שובו... חוץ מאחר".

20. רות רבה (וילנא) פרשה ו סימן ד

לאחר ימים חלה אלישע בן אבויה אתון ואמרין לר' מאיר אלישע רבך חולה, אזל לגביה, אמר ליה חזור בך אמר ליה ועד כדון מקבלין, אמר ליה ולא כתיב (תהלים צ') תשב אנוש עד דכא עד דכדוכה של נפש, באותה שעה בכה אלישע בן אבויה ומת, והיה ר' מאיר שמח ואמר דומה שמתוך תשובה נסתלק רבי ...

21. יחל ישראל דף שצ"ו ד"ה מיהו ילד

נשיים במאמר נוסף משמו של בעל ח"שפת אמת: "איהו ילד" -- זה שיש לו מחר. כל עוד נשמותו בקרב, נקרא האדם ילד" ביחס ליום שאחריו. למחרת יזקין האדם ביום נוסף לעומת היום הזה. על כן, אין טעם לחתיאש וילבבות על חלב שנשטף. יש לגצל מכאן ואילך כל יום. כבר עתה יש להתחיל ללמוד, שחרר היום הקץ ילד" לעומת מחר...